

1. Inleiding en context

Aanleiding

In april 2026 heeft een werkbezoek plaatsgevonden op Texel, waarbij gesprekken zijn gevoerd met gemeente en lokale ondernemers over het functioneren van het eiland als economisch en maatschappelijk systeem.

Opgesteld door

Johan Schomaker

Beleidsadviseur DNWS | INretail

Het gesprek op Texel geeft een scherp en gelaagd beeld van een eiland waar economie, leefbaarheid en gemeenschap onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Anders dan in steden of veel andere kernen, functioneert Texel niet als een verzameling losse sectoren, maar als één samenhangend systeem waarin alles met elkaar in verbinding staat.

Binnen dat systeem zijn het niet primair beleidskaders of structuren die het verschil maken, maar de mensen die het dragen. Lokale ondernemers vormen daarin de ruggengraat. Zij zorgen voor continuïteit, verbinden functies en houden het geheel draaiende. Texel laat daarmee in het klein zien waar veel centrumgebieden in Nederland tegenaan lopen, maar dan scherper, zichtbaarder en met grotere impact.

2. Het economische fundament van Texel

De economische basis van Texel is in de praktijk sterk afhankelijk van toerisme. Waar traditionele sectoren zoals visserij en landbouw in betekenis afnemen en alternatieve economische dragers beperkt aanwezig zijn, vormt toerisme de dominante motor onder vrijwel alle economische activiteit op het eiland.

Deze afhankelijkheid maakt het systeem kwetsbaar. Wanneer het aantal bezoekers afneemt, werkt dit direct door in de omzet van winkels en supermarkten, in de horeca, in werkgelegenheid en uiteindelijk in de leefbaarheid van dorpen. Texel kent daarmee weinig buffer. Het is geen economie met meerdere gelijkwaardige pijlers, maar een systeem dat in hoge mate leunt op één bron.

3. De kwetsbaarheid van het huidige model

In het gesprek wordt duidelijk dat deze afhankelijkheid samenvalt met een aantal structurele risico's. De financiële druk neemt toe door stijgende vastgoedprijzen en hogere rendementseisen, terwijl tegelijkertijd de kosten voor ondernemers oplopen. Dit beïnvloedt niet alleen de exploitatie van bedrijven, maar ook het type toerist dat het eiland bezoekt en de bestedingen die daarmee gepaard gaan.

Daarbij speelt het vraagstuk van niet gebruikte capaciteit een belangrijke rol. Er zijn accommodaties die wel meetellen binnen het totale aantal bedden op het eiland, maar in de praktijk slechts beperkt worden verhuurd. Hierdoor ontstaat een vertekend beeld van de werkelijke benutting, terwijl tegelijkertijd nieuwe ontwikkelingen worden beperkt omdat de capaciteit als 'vol' wordt beschouwd. Het systeem lijkt daarmee op papier goed georganiseerd, maar functioneert in de praktijk minder efficiënt dan mogelijk zou zijn.

Ook de samenstelling van de bezoekers verandert. De druk op het middensegment neemt toe en bestedingspatronen worden minder voorspelbaar. Dit alles zorgt ervoor dat het systeem gevoeliger wordt voor schommelingen en minder stabiel is dan op het eerste gezicht lijkt.

4. Het verhaal van de Texelse ondernemer

Wat dit gesprek bijzonder maakt, is het type ondernemer dat naar voren komt. Texelse ondernemers zijn geen anonieme schakels in een groter geheel, maar mensen die diep geworteld zijn in het eiland. Zij denken niet in jaren, maar in generaties, en voelen zich verantwoordelijk voor hun omgeving.

Ondernemen op Texel betekent daarmee meer dan het runnen van een bedrijf. Het betekent bijdragen aan het functioneren van het geheel. Ondernemers blijven actief, ook in rustige periodes, investeren in relaties en nemen verantwoordelijkheid voor de continuïteit van voorzieningen. Zij zijn niet alleen gericht op hun eigen onderneming, maar op het behoud van een leefbaar eiland.

5. Ondernemers als maatschappelijke dragers

De maatschappelijke rol van ondernemers is op Texel nadrukkelijk aanwezig. Zij houden voorzieningen in stand, zorgen voor werkgelegenheid en dragen bij aan de sociale samenhang binnen dorpen. Hun bedrijven fungeren als ontmoetingsplekken en vormen een belangrijk onderdeel van het dagelijks leven.

Deze rol wordt niet altijd expliciet benoemd, maar is essentieel voor het functioneren van het eiland. Wanneer deze ondernemers verdwijnen of onder druk komen te staan, raakt dat niet alleen de economie, maar ook de leefbaarheid en de sociale structuur. Texel draait daarmee niet alleen op economische activiteit, maar op betrokkenheid.

6. Het verschil met steden en andere kernen

Het gesprek maakt duidelijk dat Texel fundamenteel verschilt van stedelijke gebieden en zelfs van veel kleine kernen op het vasteland. In steden biedt schaal een buffer en zijn functies vervangbaar. Wanneer een winkel verdwijnt, wordt deze vaak vervangen en blijft het systeem functioneren.

Op het vasteland kunnen kleine kernen bovendien terugvallen op nabijgelegen steden of voorzieningen in de regio. Op Texel ontbreekt dit alternatief. Het eiland moet zichzelf dragen en kent een sterke onderlinge afhankelijkheid tussen functies.

Dit betekent dat het verdwijnen van één voorziening direct impact heeft op het geheel. Waar in een stad sprake is van flexibiliteit, vraagt Texel om stabiliteit en samenhang.

7. Supermarkten als spil in het ecosysteem

Binnen dit systeem nemen supermarkten een bijzondere positie in. Zij vormen een dagelijkse basisvoorziening voor zowel inwoners als toeristen en zorgen voor een constante stroom aan bezoekers en bestedingen. Tegelijkertijd functioneren zij als ontmoetingsplek en sociaal anker binnen dorpen.

De rol van supermarkten gaat daarmee verder dan retail. Zij verbinden verschillende onderdelen van het ecosysteem en dragen bij aan de stabiliteit van het geheel. Dit is des te belangrijker omdat andere sectoren, zoals horeca, sterk afhankelijk zijn van seizoenen.

De financiële realiteit van supermarkten is daarbij scherp. Marges zijn laag, kosten zijn hoog en de afhankelijkheid van bezoekers is groot. Juist daardoor is het van belang dat deze functie gezond blijft, omdat zij een van de weinige constante factoren binnen het systeem vormt.

8. Supermarkten in kleine kernen

Het gesprek laat zien dat supermarkten ook in kleinere dorpen een cruciale rol spelen. Door slimme organisatie en samenwerking kunnen kleinschalige voorzieningen in stand worden gehouden. Een kleinere winkel kan worden ondersteund door een grotere supermarkt, waardoor logistiek en exploitatie efficiënter worden ingericht.

Dit soort oplossingen laten zien dat het behoud van voorzieningen niet alleen een kwestie is van schaal, maar van samenwerking en betrokkenheid. Het vraagt om ondernemers die verder kijken dan hun eigen bedrijf en bijdragen aan het geheel.

9. Het spanningsveld tussen betrokkenheid en rendement

Een belangrijke ontwikkeling die in het gesprek naar voren komt, is het groeiende verschil tussen betrokken ondernemers en partijen die primair sturen op rendement. Waar lokale ondernemers investeren in het geheel en verantwoordelijkheid nemen voor de lange termijn, zijn er steeds meer partijen die vooral gericht zijn op korte termijn opbrengst.

Dit zie je onder andere terug in de ontwikkeling van recreatievastgoed en het gebruik van accommodaties. Deze verschuiving zet druk op de balans binnen het systeem, omdat keuzes die vanuit rendement logisch zijn, niet altijd bijdragen aan de stabiliteit en leefbaarheid van het eiland.

10. De rol van vakantieparken binnen het ecosysteem

Vakantieparken spelen een centrale rol binnen de economie van Texel, maar zijn tegelijkertijd een bron van spanning binnen het systeem. Waar deze parken voorheen vaak in handen waren van lokaal betrokken partijen, is er een verschuiving zichtbaar naar eigendom door investeerders en particuliere eigenaren die opereren binnen VVE-structuren.

WAT HET FUNCTIONEREN VAN HET EILAND TEXEL VRAAGT VAN BELEID EN SAMENWERKING

Deze verandering brengt een andere manier van sturen met zich mee. Beslissingen worden vaker genomen vanuit rendement en minder vanuit betrokkenheid bij het eiland. In de praktijk betekent dit dat accommodaties in rustige periodes gesloten kunnen blijven omdat de kosten niet opwegen tegen de opbrengsten, of dat prijzen worden verhoogd om het rendement te maximaliseren.

Dit heeft directe gevolgen voor het eiland. Wanneer er in het laagseizoen minder bezoekers zijn, neemt ook de economische activiteit af. Ondernemers die juist afhankelijk zijn van continuïteit, zoals supermarkten en winkels, worden hierdoor geraakt. De balans verschuift van een stabiel systeem naar een systeem met pieken en dalen.

Daarbij speelt het probleem van niet gebruikte accommodaties een belangrijke rol. Woningen die wel meetellen in de capaciteit, maar slechts beperkt worden gebruikt, zorgen voor een inefficiënt systeem waarin ruimte wordt geblokkeerd zonder dat daar economische waarde tegenover staat.

De keuzes die binnen vakantieparken worden gemaakt, hebben daarmee directe invloed op het functioneren van het gehele ecosysteem. Dit benadrukt dat deze sector niet los kan worden gezien van de rest van het eiland.

11. Geldstromen en lokale verankering

Een belangrijke onderliggende lijn in het gesprek is de vraag waar het geld dat op Texel wordt verdiend uiteindelijk terecht komt. Dit blijkt van grote betekenis voor de toekomst van het eiland.

Lokale ondernemers investeren hun opbrengsten doorgaans opnieuw in het eiland. Zij wonen en werken hier en bouwen aan hun toekomst. Geld dat zij verdienen, vloeit terug in voorzieningen, werkgelegenheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Daarmee versterken zij het systeem van binnenuit.

Tegelijkertijd is er een verschuiving zichtbaar naar partijen waarbij dit minder vanzelfsprekend is. Met name binnen delen van de recreatiesector komt eigendom steeds vaker in handen van externe partijen. In die gevallen vloeien opbrengsten gedeeltelijk weg van het eiland. De economische activiteit blijft zichtbaar, maar de waarde wordt niet volledig lokaal verankerd.

Dit verschil in geldstromen heeft directe impact. Wanneer opbrengsten op het eiland blijven, versterken zij het ecosysteem en zorgen zij voor continuïteit. Wanneer opbrengsten wegglekken, neemt de veerkracht van het systeem af en ontstaat er meer kwetsbaarheid.

WAT HET FUNCTIONEREN VAN HET EILAND TEXEL VRAAGT VAN BELEID EN SAMENWERKING

In combinatie met ontwikkelingen zoals niet gebruikte accommodaties en seizoensgebonden exploitatie ontstaat het risico dat Texel wel de lasten draagt, maar niet volledig profiteert van de opbrengsten. De vraag is daarmee niet alleen hoeveel er wordt verdiend, maar vooral waar dat geld terecht komt en wat het bijdraagt aan het eiland.

12. Effect van btw-verhoging op logies en bestedingen

Per 2026 stijgt het btw-tarief op logies van 9 procent naar 21 procent. In het gesprek wordt dit niet als grootste zorg benoemd, maar wel als een ontwikkeling die effect zal hebben op het gedrag van bezoekers en daarmee op de bestedingen op het eiland.

Door de stijging van de overnachtingsprijs neemt de druk op het budget van de consument toe. Bezoekers die meer kwijt zijn aan verblijf, hebben minder ruimte om te besteden in winkels, supermarkten en horeca. Dit effect zal niet altijd direct zichtbaar zijn in het aantal bezoekers, maar eerder in de hoogte en spreiding van bestedingen.

Ondernemers plaatsen deze ontwikkeling in een breder perspectief. Het wordt gezien als onderdeel van een stapeling van factoren, zoals prijsdruk, veranderend consumentengedrag en verschuivende doelgroepen. Op zichzelf vormt de maatregel geen directe bedreiging, maar in samenhang met andere ontwikkelingen kan deze bijdragen aan een verdere verzwakking van de stabiliteit in het systeem.

Daarbij speelt ook dat een groter deel van de bestedingen via belastingen het eiland verlaat, terwijl juist de lokale herinvestering van waarde essentieel is voor het functioneren van het ecosysteem.

13. Het retail ecosysteem van Texel

Texel functioneert als een integraal ecosysteem waarin alles met elkaar samenhangt. Toerisme zorgt voor bezoekers, bezoekers zorgen voor bestedingen en deze bestedingen dragen retail, supermarkten en horeca. Deze voorzieningen zorgen op hun beurt voor leefbaarheid en maken het eiland aantrekkelijk voor zowel inwoners als bezoekers.

Binnen dit systeem spelen ondernemers een verbindende rol. Zij zorgen ervoor dat de verschillende onderdelen op elkaar aansluiten en dat het geheel blijft functioneren. Een verstoring in één onderdeel werkt direct door in de rest, waardoor integrale afwegingen noodzakelijk zijn.

14. Texel als moderne agora

In de praktijk functioneert Texel als een moderne agora, een plek waar economie, ontmoeting en maatschappelijke waarde samenkomen. De supermarkt, het dorpscentrum en lokale voorzieningen zijn niet alleen functionele plekken, maar ook sociale ankers waar mensen elkaar ontmoeten en waar het dagelijks leven zich afspeelt.

De waarde van deze plekken is niet alleen financieel, maar ook sociaal en maatschappelijk. Zij dragen bij aan verbondenheid, veiligheid en identiteit. Het verdwijnen of verzwakken van deze functies heeft daarom impact die verder gaat dan alleen economische cijfers.

Link naar publicatie: <https://www.dnws.nl/de-moderne-agora/>

15. Bereikbaarheid, investeringen en samenwerking met de gemeente

In het gesprek komt naar voren dat bereikbaarheid binnen het eiland een belangrijke randvoorwaarde is voor het functioneren van Texel. Het gaat daarbij om de manier waarop bezoekers en bewoners zich over het eiland bewegen en hoe gebieden onderling met elkaar verbonden zijn.

Bereikbaarheid hangt samen met spreiding van bezoekers en bestedingen. Wanneer gebieden goed bereikbaar zijn en logisch met elkaar in verbinding staan, bewegen bezoekers zich gemakkelijker over het eiland. Wanneer dit minder goed werkt, blijven bezoekers meer geconcentreerd op specifieke plekken en ontstaat er minder evenwicht binnen het systeem.

Daarnaast speelt de rol van de gemeente in investeringen en beleidskeuzes een belangrijke rol in de beleving van ondernemers. In het gesprek klinkt door dat ondernemers zich niet altijd voldoende herkend voelen in de afwegingen die worden gemaakt. Beleidskeuzes worden soms als generiek ervaren, terwijl de praktijk op Texel juist vraagt om maatwerk en inzicht in samenhang.

Ondernemers geven aan dat zij dagelijks de effecten van beleid ervaren, terwijl deze effecten niet altijd vooraf zichtbaar worden gemaakt of meegewogen. Dit leidt tot het gevoel dat besluiten worden genomen zonder volledig inzicht in de consequenties voor het functioneren van het eiland.

De verhouding tussen ondernemers en gemeente wordt daarmee gekenmerkt door een spanningsveld. Aan de ene kant is er erkenning voor het belang van samenwerking en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de toekomst van Texel. Aan de andere kant is er behoefte aan meer wederzijds begrip en een gelijkwaardigere positie in het proces.

Wat duidelijk naar voren komt, is dat ondernemers niet alleen als belanghebbenden gezien willen worden, maar als partners die beschikken over kennis van de praktijk. De kern ligt in samenwerking die verder gaat dan overleg en die gebaseerd is op gedeeld eigenaarschap en gezamenlijke verantwoordelijkheid.

16. Identiteit en positionering

Het gesprek laat zien dat identiteit een belangrijke rol speelt in de ontwikkeling van het eiland. Ondernemers zoeken naar manieren om hun omgeving sterker te positioneren en een herkenbaar verhaal neer te zetten. Dit is niet alleen van belang voor toerisme, maar ook voor de binding van inwoners en de kwaliteit van het dagelijks leven.

17. De centrale opgave

De opgave voor Texel ligt in het vinden van balans binnen een kwetsbaar maar krachtig systeem. Het gaat niet om meer of minder toerisme, maar om de manier waarop het wordt georganiseerd en hoe het samenhangt met andere functies.

Dit vraagt om keuzes die gericht zijn op kwaliteit, benutting en samenwerking. Het versterken van lokale ondernemers en het behouden van voorzieningen zijn daarbij essentieel.

18. Conclusie

Texel laat zien dat een economie niet alleen draait op sectoren, maar op mensen en hun betrokkenheid. Lokale ondernemers vormen de basis waarop het eiland functioneert. Zij zorgen voor continuïteit, verbinding en stabiliteit.

De toekomst van Texel ligt niet in groei of krimp, maar in het versterken van de balans binnen het ecosysteem en het erkennen van de waarde van de mensen die dit systeem dragen.

19. Kernboodschap

Texel laat zien dat een toekomstbestendig centrumgebied niet ontstaat door losse ingrepen, maar door een sterk ecosysteem waarin ondernemers, voorzieningen en gemeenschap samen het eiland dragen, en waarin de waarde die wordt gecreëerd ook daadwerkelijk op het eiland blijft.

Johan Schomaker | INretail
 Beleidsadviseur DNWS
 T +31 646202231
 E jschomaker@inretail.nl

